

Humanitar elmlər

UOT 82-09

Ş.H.Cəbrayilov
ADPU Cəlilabad filiali
jabrayilov62@mail.ru

ZƏLİMXAN YAQUBUN POEZİYASINDA HƏQİQİ SEVGİNİN TƏRƏNNÜMÜ

<https://doi.org/10.30546/170899876.73.02.2025.01>

Açar sözlər: *şair-vətəndaş, millilik, azərbaycançılıq, həqiqi sevgi və müasirlik*

Müasir Azərbaycan poeziyasının öz xüsusi deyim tərzinə və yaradıcılıq qabiliyyətinə görə sevilən ən qüdrətli nümayəndələrin biri də xalq şairi Zəlimxan Yaqubdur. Böyük şair öz mənalı ömrünü Azərbaycanın bütövlüyü və Türk dünyasının birliyi uğrunda mübarizəyə həsr etmiş, məsləki, dini, dili ayrı, xalqların, millətlərin birgə yaşamaları uğrunda mübarizədə keçirmiş, ədəbiyyat tariximizdə silinməz izlər qoyub getmişdir. Şairin poeziyasında doğma vətənə bağlılıq, azərbaycançılıq ideologiyası, yurd sevgisi, vətən məhəbbəti üstünlük təşkil edir.

Zəlimxan Yaqubun əsərləri, vətəndaşlıq amalından yoğrulmuş mübariz poeziyası gənclərimizin vətənpəşilik, millilik, xalq, bütöv Türk dünyasına bağlılıq, ümumiyyətlə, Allaha sevgi ruhunda tərbiyəsində bu gün də öz aktuallığını saxlayır.

Ш.Х.Джабраилов

ПРОСЛАВЛЕНИЕ ИСТИННОЙ ЛЮБВИ В ПОЭЗИИ ЗАЛИМХАНА ЯКУБА

Ключевые слова: *поэт-гражданин, национальность, азербайджанство, настоящая любовь и современность*

Одним из самых ярких представителей современной азербайджанской поэзии, любимым за свой неповторимый стиль выражения и творческие способности, является народный поэт Залимхан Ягуб. Великий поэт посвятил свою содержательную жизнь свободе всего Азербайджана и тюркского мира, оставив свой след в единстве народов и наций, в их умении жить вместе в любви, несмотря на разницу профессий, вероисповеданий и языков. В поэзии поэта доминируют преданность родной земле, идеология азербайджанства, любовь к Родине и патриотизм.

Творчество Залимхана Якуба, его воинствующая поэзия, проникнутая гражданским долгом, и сегодня остаются актуальными в воспитании нашей

молодежи в духе патриотизма, любви к нации, народу, всему тюркскому миру, любви к Богу в целом.

Sh.H.Jabrayilov

THE GLORIFICATION OF TRUE LOVE IN THE POETRY OF ZALIMKHAN YAGUB

Keywords: *poet-citizen, nationality, azerbaijaniness, true love and modernity*

One of the most powerful representatives of modern Azerbaijani poetry, beloved for his unique style of expression and creative ability, is the people's poet Zalimkhan Yagub. The great poet dedicated his meaningful life to the freedom of the entire Azerbaijan and the Turkic world, leaving his mark on the unity of peoples and nations, on their ability to live together in love, despite their different professions, religions, and languages. The poet's poetry is dominated by devotion to his native homeland, the ideology of Azerbaijaniness, love of the homeland, and patriotism.

The works of Zalimkhan Yaqub, his militant poetry, imbued with civic duty, remain relevant today in educating our youth in the spirit of patriotism, love for the nation, people, the entire Turkic world, and love for God in general.

XX-XXI əsr Azərbaycan poeziyasının ən parlaq, yaddaqalan, özünəməxsus səs tonu olan və öz yaradıcılığını sinədən səsləndirmək qabiliyyətinə malik şəxsiyyətlərdən biri də Zəlimxan Yaqub olmuşdur.

Zəlimxan Yaqub nəinki Azərbaycan, hətta Türk dünyasının əvəzolunmaz simalarından biri olaraq gözəl poemalar, dastanlar, aşiq şeirləri yazaraq, saz, aşiq dünyasının sirlərini gözəl bilən və onu özünəməxsus xırdalamağı bacaran şəxsiyyət olaraq həmişə yaddaşlarda qalacaqdır. Səlis danışiq qabiliyyətinə malik olan, öz fikrini şeirlə, pafosla, sazla, ahəngdar, şaqraq və möhtəşəm səsi ilə xalqa çatdırmağı bacaran, bəlkə də, dövrünün əvəzolunmaz şairi idi. Bu fitri istedad Zəlimxan Yaqubda anadangəlmə, həqiqi allah vergisi idi. Şifahi xalq ədəbiyyatına, tariximizə söykənən şairin vətənə, xalqa sevgisi, sonsuz məhəbbəti dilindən düşmür və öz həqiqi sevgisini ustalıqla yaradıcılığında əks etdirir.

Bütün görkəmli sənət adamlarının, incəsənət xadimlərinin və digər şəxsiyyətlərin əməyi dövlətimiz tərəfindən həmişə yüksək qiymətləndirildiyi kimi, Zəlimxan Yaqubun da yaradıcılığı dövlətimiz tərəfindən həmişə layiqincə qiymətləndirilərək yüksək mükafatlara layiq görülmüş və o, 2005-ci ildə "Azərbaycanın xalq şairi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Şairin yaradıcılığından həyata, vətənə, xalqa, ümumiyyətlə bəşəriyyətə həqiqi sevgi dolu baxışları qırmızı xətlə keçir. Bu mənada vətən sevgisi, xalq

məhəbbəti onun dilindən düşmür, bədahətən, sindən gələn ürək sözləri bəşəriyyətin azadlığı, vətən oğullarımızın igidliyi, qəhrəmanlığı həmişə şairin yaradıcılığının qayəsi olmuşdur. Zəlimxan Yaqub Allaha sevgisini "Ey Allahı sevənlər" şeirində belə özünəməxsus şəkildə ifadə edir:

Qulaq asın haqdan gələn səslərə,
Qulaq olun ,ey Allahı sevənlər!
Qucaq açın "Allah" deyən kəslərə,
Qucaq açın, ey Allahı sevənlər!
Allah olsun dilinizin duası,
Allah olsun gözünüzün şüası,
Allah olsun qəlbinizin mayası
Çıraq olun, ey Allahı sevənlər! (1, s.16)

Bu misralardan Zəlimxan Yaqubun nə qədər Allaha bağlı olduğu, allahı necə məhəbbətlə sevdidi aydın görünür. Şair bildirir ki, haqdan gələn səslərə, haqqı deyən kəslərə qulaq asın, həqiqətin gözüne dik baxın, doğru söz söyləyin, heç vaxt Allahı yaddan çıxarmayın. Hər kəlmənizin ilk duası Allah olsun, Allah olsun gözünüzün şüası, yəni Allahı gözünüzün qarşısında həmişə görün, qəlbinizdə Allah sevgisi olsun, bütün aləmə çıraq olun, dinsizlərdən, nifrətdən, qəzəbdən, kindən, paxıllıqdan, ədavətdən, iblis sifətli insanlardan, şeytandan uzaq olun, ey Allahı sevənlər!

Şairin Allaha olan sevgisi "Bir insan sevgisi, bir Allah eşqi" əsərində də diqqətimizi çəkir və bizi bir daha həmişə Allaha bağlı olmağa çağırır:

Deməklə dəftərə, qələmə gəlməz,
O südnən yağrulub, sümükənən gəlib.
O, mənim könlümə dağlardan ağır,
Dağlardan çəkili bir yükənən gəlib.
Qəbir evində də izləyər məni,
Min ildən sonra da gözləyər məni.
Gələn sabahlara, gələn günlərə
Çatan səsim olar, sorağım olar.
Bulanmaz zamanın fırtınasında,
Axarı dumduru bulağım olar.
Hər şeyi tanıyar, hər şeyi görər,
Hər səsi eşidən qulağım olar.
Özüylə yaşadar Zəlimxanı da
Bir insan sevgisi, bir Allah eşqi (1, s.18-19).

Zəlimxan Yaqub bu misraları ilə sanki Allaha sevgisinin möhürünü vurmuşdur. Çünki şair bildirir ki, mənim sevgim nə dəftərə, nə də qələmə sığar. Allah sevgisi mənə ana südümdən gəlib, sümüklərimdəki iliklərə işləyib, dağlardan ağır bir yüklə gəlib. Bulaq suyu kimi saf, tərtəmiz, dumduzu, heç vaxt bulanmayan bu sevgi qəbir evinə qədər mənimlə gedəcək.

“Köməyə haqqı çağırın” şeirində də Zəlimxan Yaqubun haqqa, Allaha bağlılığı, Allaha tükənməz sevgisi aydın görünür.

Gəmişi darda qalanlar,
Zəmişi qarda qalanlar,
Namusu torda qalanlar,
Köməyə haqqı çağırın.
Əl üzməyin ətəyindən,
Balı süzün pətəyindən.
Çəkinməyin kötəyindən,
Köməyə haqqı çağırın (1, s.23).

Bu misraları yazmaqla Zəlimxan Yaqub oxucuya çatdırmaq istəyir ki, dara düşəndə, həyatda çətinliklərlə qarşılaşanda, həy

atın sərt üzündən qorxmayın, haqqı çağırın, haqqa söykənin, Allaha sığının!

Zəlimxan Yaqub həm də dinə bağlı, dinə və islami dəyərlərə böyük sevgisi olan bir şair idi. Dinə bağlılıq, milli-mənəvi dəyərlərə sevgi onun yaradıcılığında öz əksini tapır və şeirlərində həmişə din və sevgi münasibətlərinin öz qəlbinin səsi olduğunu hiss etdirir. Bu mənada “Mənim bircə dinim var, dinimin adı sevgi” adlı şeirində dinə olan sonsuz sevgisini belə ifadə edir:

Dillər ayırır bizi,
dinlər ayırır bizi,
Şeytanlar nifaq salır,
cinlər ayırır bizi.
Sevgilər yox, qəzəblər,
kinlər ayırır bizi.
Həyatımın, ömrümün,
dinimin adı sevgi,
Mənim bircə dinim var,
dinimin adı sevgi (2, s.7).

Bu misralarda insanları bir-birindən ayıran dillərin, dinlərin, şeytanların olduğunu bildirdiyini qeyd etsə də, şair özünün həyatının, ömrünün, dininin əsas özəyi sevgi olduğunu məhəbbətlə qeyd edir və

bildirir ki, heç vaxt bu dinlər, dillər, şeytanlar mənim qəlbimdən bu sevgini silə bilməz. Ona görə ki, bu sevgi mənə ana südü ilə yoğrulub süzülən və şairin özünün qanı ilə axan bir anadangəlmə sevgidir.

Zəlimxan Yaqub həm də təbiət vurğunu, təbiətin aşiqi olub. Bütün yaradıcılığı boyu bu vurğunluq onun əsərlərində öz əksini tapmışdır. O, bu vurğunluğu “Qalardım” şeirində belə ifadə edir:

Dağlar mənə gəl-gəl desə ürəkdən,
Gəlib, elə bu yerlərdə qalardım.
Təbiətlə sevincimi, dərdimi,
Bölüb elə bu yerlərdə qalardım.
Nə gözəldi bu dağların talası,
Mən getsəm də, könlüm burda qalası .
Sevsə məni bir zalımın balası,
Ölüb elə bu yerlərdə qalardım (2, s.13).

Zəlimxan Yaqub təbiətin saf qoynunda gəzib-dolanmağı, yazıb-yaratmağı, öz dərini, sevincini, qayğısını, kədərini bölməyi, öz dünyasını təbiətlə bölüşməyi sevən bir şair olub. Çünki onun qəlbi, ürəyi də dağlar kimi məğrur, təbiət kimi saf olub, pak olub. Ona görə tez-tez dağlara – təbiətə müraciət edərək həmişə dərd-sərini, sevgi və məhəbbətini onlarla bölüşüb, onlarla dərhləşib.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Zəlimxan Yaqub haqqında söylədikləri:

“Zəlimxan Yaqubun mövzuca rəngarəng və məzmunca dolğun olan şeirləri poeziyamızda həmişə yeni səs, yeni söz kimi qəbul edilmişdir. Onun ulu əcdadlarımızın qədim sənəti olan aşiq yaradıcılığının incəliklərini dərindən bilməsi şeirlərinin bədii siqlətini daha da artırır. Şair Azərbaycan poeziyasının inciləri səviyyəsinə qalxa bilən nəzm əsərləri yaratmışdır” (4, s.10).

Professor Nizami Cəfərov isə Zəlimxan Yaqub haqqında fikirlərini belə qeyd edir:

“Zəlimxan Yaqub Azərbaycanın, ümumən Türk dünyasının dünyaya bəxş etdiyi böyük şairlərdəndir ki, onun yaradıcılığının cəvhərində, mayasında ilahi istedadın enerjisi, Tanrıdan gələn güc, qüdrət var, əgər belə olmasaydı, o, Zəlimxan Yaqub olmazdı” (4, s.10).

Öz elində, təbiətin qoynunda yazıb-yaradan, təbiət vurğunu olan şair Musa Yaqub isə Zəlimxan Yaqubun şəxsiyyətinə və poetik irsinə yüksək dəyər verərək yazır: “Zəlimxan sinəsi dolu şairdir. Vətən və torpaq sevgisi, bəlkə də, Zəlimxan şeirində birincidir” (4, s.10).

Sinəsi bulaq kimi aşib-daşan, günəş kimi od saçan, ay kimi nura boyanan Zəlimxan Yaqub əsl vətənpərvər, torpağa bağlı, təbiət kimi qəlbi

saf, saz-söz sənətinin vurğunu olan şair idi.

Zəlimxan Yaqubun yaradıcılığı sanki dağlardan süzülüb gələn saf, gur şələlədir, səhərin şəhidir, günəşin nurudur, ay işığıdır, baharın ətridir, payızın xəzan yelidir, sərt qışın qırovudur. Vətən dərdi şairin sanki öz dərdir, şair əlindəki qələmlə sanki içindəki dərdləri boşaldır, kağıza köçürür, haray salır. Çıxış yolunu xalqın maariflənməsində görür. Xalqı, milləti birliyə çağırır.

Bu yaxınlıq da əsl Allah sevgisidir. Zəlimxan Yaqub: “Allah sevgisini qəlbində yaşadan heç vaxt darda qalmaz” deməklə, İlahiyə sonsuz məhəbbətini poeziya dilinə çevirərək oxucuya çatdırır.

“Mən zamanı zamanında yaşadım” şeirində şair ömrünün yetkin çağında həyatını mənalı yaşadığını, xalq üçün xeyirli işlər gördüyünü, ömrünün mənasının puç olmadığını belə ifadə edir:

Mənim ömrüm təbiətin ömrüdü,
Damlasında, ümmanında yaşadım.
Zirvələrin çiskinində, çənində,
Yağışında, dumanında yaşadım.

Sular kimi hey töküldüm çarxa mən,
Boş gəlmədim otuza mən, qırxa mən.
Əlli yaşda oldum elə arxa mən.
Ümidində, gümanında yaşadım.

Ürəyində buz yaşamaq – faciə,
Yarasında duz yaşamaq – faciə.
Çox yaşamaq, az yaşamaq – faciə,
Mən zamanı zamanında yaşadım (3, s.149).

Həqiqətən də şair ömrünü çox mənalı, şərəfli yaşamış və həyatının ən çətin günlərində belə yaşayışından gileylənməmiş, daha da mətin, mübariz olmuş zamanı zamanında yaşamışdır.

“Çox şükür” şeirində isə şair mənalı və şərəfli ömür sürdüyünü, bəşəriyyətə, az da olsa, xeyir verdiyini, gələcək nəsillərə nümunə olduğunu sevə-sevə qeyd edir.

Yerdən-göyə İlahidən razıyam,
Özüm üçün yaşamadım, çox şükür.
Kimə bəxtəm, kimə qismət, yazıyam,
Özüm üçün yaşamadım, çox şükür.

Ömür yolu öz məsləkim, öz andım,
El dərdini sözə tutan ozandım.
Rahət ölmək xoşbəxtliyi qazandım,
Özüm üçün yaşamadım, çox şükür (1, s.127),

- deyən şair həmişə yaddaşlarda qalacaq, şeirləri, əməlləri ilə gələcək nəsillərə örnək olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. *Yaqub Z. Seçilmiş əsərləri*: 2 cildə. I c., Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 247s.
2. *Yaqub Z. Seçilmiş əsərləri*: 2 cildə, II c., Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 287 s.
3. *Yaqub Z. Seçilmiş əsərləri*. Bakı, 2020, 576 s.
4. Sazla, sözlə çağlayan, daşan şair: Metodik vəsait. Bakı, 2020, 43 s.
5. <https://adalet.az/az/writers/detail/iki-kitab-bir-omurden-danisir-ebulfet-medetoglu-yazir-1737696731>
6. <http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2022/iyun/801526.htm>

Redaksiyaya daxil olub 23.04.2025